

ЩОДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ У НАКАЗНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

ON THE ISSUE OF IMPROVING THE LEGAL MECHANISM FOR THE PROTECTION OF CIVIL RIGHTS IN THE WRIT PROCEEDINGS

Стасюк О.М.,

старший викладач кафедри цивільного, трудового та господарського права

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті обговорюється проблема вдосконалення механізму правового регулювання цивільних процесуальних відносин у наказному провадженні. Пропонується відмовитися від обов'язковості звернення до суду в порядку наказного провадження з такими вимогами та з метою розширення диспозитивності, наділити правом вибору форми звернення до суду особу, зацікавлену в зверненні до суду за захистом порушеного права. Обґрунтовується думка про нерациональність правового регулювання відносин із видачі судових наказів і подальшої регламентації дій боржника, спрямованих на перегляд судом свого рішення і скасування судового наказу за допомогою використання інших процесуальних засобів. Також обґрунтовується потреба у відмові від процедури вчинення нотаріусами виконавчих написів і пропонується переглянути у зв'язку з цим перелік вимог, які підлягають розгляду в порядку наказного провадження.

Ключові слова: цивільний процес, наказне провадження, нотаріальні дії, виконавчі написи.

В статье обсуждаются вопросы усовершенствования механизма правового регулирования гражданских процессуальных отношений в приказном производстве. Предлагается упразднить обязательность обращения в суд в порядке приказного производства и наделить правом выбора формы обращения в суд лицо, заинтересованное в защите нарушенного права. Обосновывается мнение о нерациональности правового регулирования отношений по выдаче судебных приказов и последующей регламентации действий должника, направленных на пересмотр судом своего решения и отмену судебного приказа с помощью иных процессуальных средств. Также обосновывается потребность в упразднении процедуры совершения нотариусами исполнительных надписей и предлагается пересмотреть в связи с этим перечень требований, подлежащих рассмотрению в порядке приказного производства.

Ключевые слова: гражданский процесс, приказное производство, нотариальные действия, исполнительные надписи.

The article has a review of legal regulation improvement of civil process relations mechanism in one of the types of trial named writ proceeding. Taking into account that legislation allows to consider requirements in certain lawsuit order, it has been suggested to introduce a repeal of necessity to apply to court in order of writ proceeding and empower a person who is interested in defense to choose the form of application.

The opinion about irrational right regulation of relation as for giving a writ and regulation of the debtor's actions is being substantiated. It is directed to a judge to review his opinion and cancellation of writ with others processing's facilities.

The comparison of power of the court and notary during exercise of powers for satisfying creditor's requirements in indisputable order is being done. The necessity to cancel a procedure of fulfilling an executive inscription doing by notary and suggestion to review requirements for writ proceedings consideration is being substantiated.

Key words: Civil procedure, writ proceedings, notarial acts, executive inscription.

Чергові кроки в реформуванні судової влади, вочевидь, змусять законодавця повернутися до питань системного перегляду норм процесуального права.

Проблемним питанням, які виникли під час застосування норм інституту наказного провадження, приділено значну увагу в роботах науковців, присвячених як комплексному аналізу норм цього інституту, так і дослідженню застосування цих норм у судовій практиці під час розгляду окремих категорій справ. Інститут наказного провадження досліджувався в працях Г. Ахмач, М. Вербицької, О. Великої, О. Євтушенко, О. Колосової, А. Коренчук, О. Куценко, Н. Плахотіної, Ю. Рябченко, Н. Тульчевської, Г. Фазикош. Проте нам видається, що у світлі започаткованої судової реформи та очікування змін процесуального законодавства необхідно проаналізувати, якою мірою цей процесуально-правовий інститут відповідає інтересам стягувача й, що особливо важливо, боржника, поглянути на норми наказного провадження «очима боржника».

У зв'язку з очікуванням ґрунтовного перегляду норм Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), хотілося б зупинитися на деяких концептуальних питаннях удосконалення захисту цивільних прав осіб у наказному провадженні.

Як відомо, цей порядок було відновлено з прийняттям ЦПК України від 18.03.2004, щоб прискорити розгляд справ, які, на думку розробників, виглядають найбільш потенційно безспірними, але потребують рішення компетентного юрисдикційного органу.

Уважаємо, що інститут наказного провадження загалом здатний позитивно вплинути на доступ до правосуд-

дя, зменшити витратність судового вирішення справ, але все ж вимагає певного вдосконалення.

Перше, на що хотілося б звернути увагу, – це обов'язковість розгляду вимог, визначених у ч. 1 ст. 96 ЦПК України, у порядку наказного провадження. Таке положення впливає зі змісту ч. 3 ст. 118 ЦПК України. Установлення законодавцем обов'язковості розгляду певних вимог у наказному провадженні викликає в літературі обґрунтовані заперечення.

Відмову законодавця від принципу альтернативності наказного провадження ґрунтовно описано й проаналізовано О. Єрошенко [1]. Як нескладно було переконатися, прогнози цього автора щодо «знецінювання наказного провадження» виправдалися, а це концептуальне рішення виявилось неправильним з огляду на мету, на досягнення якої спрямований цей правовий інститут. Унаслідок такого законодавчого рішення утворилися лише перешкоди в реалізації особами права на судовий захист.

Як впливає зі змісту п. 2 ч. 3 ст. 100 ЦПК України, однією з підстав для відмови в прийнятті заяви, поданої в порядку наказного провадження, є виявлення суддею спору про право. Отже, вимоги, зазначені в ч. 1 ст. 96 ЦПК України, за певних умов можуть бути предметом позовного провадження. З урахуванням цього варто обговорити питання про те, кому потрібно надати право обирати наказу чи позовну форму захисту цивільних прав. Непевне, особливо, найбільш обізнаною в деталях відносин із її боржником, є заявник. Він здатен усвідомлювати, що використання спрощеного порядку під час здійснення захисту цивільних прав за вимогами, передбаченими в ч. 1 ст. 96 ЦПК України, у наказному провадженні цілком

може виявитися більш тривалим у часі та не результативним за наслідками. Водночас звернення до суду з позовом вимагає дещо більших витрат зі сплати судового збору, але така форма звернення передбачає обов'язковість вирішення позову по суті. Утверджуючи принцип диспозитивності учасників процесу, варто було б саме заінтересованій особі надати право обрання найбільш ефективної процесуальної форми звернення до суду за захистом її прав.

Саме особа, яка звертається до суду за застосуванням заходів примусового характеру, здатна прогнозувати наявність чи відсутність заперечень боржника проти її вимог і має бути наділена правом обрання спрощеного наказного або загального позовного порядку захисту своїх прав. Рішення про обрання позовної чи наказної форми захисту прав має обирати кредитор, зваживши ризик несення в більшому розмірі судових витрат або ризикуючи за менші гроші втратити значно більше часу на розгляд справи судом. Такий підхід відповідає принципу вільного розпорядження особою своїми процесуальними правами. А за суддею, звісно, залишається право в кожній конкретній ситуації вирішити питання про наявність чи відсутність підстав для видачі судового наказу та ухвалити відповідне процесуальне рішення. Ми не знаходимо переконливих аргументів на користь обов'язковості проходження процедури розгляду справи в наказному провадженні.

Принаймні у справах про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг наш досвід участі у справах наказного провадження виявив неефективність такої форми захисту. Ще до звернення до суду нам було зрозуміло, що між сторонами існує спір про розмір таких витрат, але ми змушені були вдаватися до завідомо непридатної для захисту прав процесуальної форми в силу прямої законодавчої заборони щодо подання позову.

Такого роду обставини зумовлюють потребу у відмові від обов'язковості розгляду окремих категорій визначених законом вимог у наказному провадженні. На нашу думку, цей інститут бажано було б використовувати як альтернативу позовному провадженню, вдаючись до виключно стимулювальних механізмів заохочення осіб у використанні цієї процесуальної форми такими засобами, як зменшення судового збору.

Другий напрям, у якому варто поміркувати над удосконаленням інституту наказного провадження, – це питання про раціональність переліку вимог, установлених ч. 1 ст. 96 ЦПК України. За час, що минув від прийняття ЦПК України, перелік вимог, які нині підлягають розгляду в порядку наказного провадження, зазнав кількісних і якісних змін. Так, серед цих вимог було виключено «вимогу, яка ґрунтується на правочині, вчиненому в письмовій формі». Таке законодавче рішення видається правильним. По-перше, різноманітність вимог, які можуть впливати з правочинів, складених у простій письмовій формі, найчастіше не дає змоги для обґрунтованого припущення факту невиконання обов'язку боржником. Із більшою вірогідністю можна припустити сумнівність факту укладення поданого до суду письмового договору з боржником. По-друге, на виключення цього роду вимог, безумовно, вплинула загальна ситуація у сфері правопорядку й, зокрема, у сфері здійснення цивільного судочинства в середині першого десятиліття XXI століття. Це існування фактичної безвідповідальності учасників процесу за зміст і достовірність паперів, які вони подають до суду, відсутність чіткої процедури подання доказів і прийняття їх судом, а також загальний рівень правопорядку в державі. Усі ці обставини більшою чи меншою мірою сприяли відмові від розгляду такого роду вимог у спрощеному порядку.

З іншого боку, перелік вимог було доповнено трьома новими позиціями: про стягнення заборгованості за надані житлово-комунальні та телекомунікаційні послуги, вимоги про аліменти на дітей у межах 30% прожиткового мінімуму й вимоги про повернення товару неналежної

якості за певних умов, визначених у п. 5 ч. 1 ст. 96 ЦПК України. Усі ці вимоги об'єднують спільні риси: відносна безспірність і простота доказування особливо в тих випадках, коли певні обставини підлягають доведенню лише допустимими доказами.

Потреба у зверненні до суду у випадках такого роду, коли спір між сторонами фактично відсутній, зумовлюється фактичним невиконанням боржником свого майнового обов'язку та необхідністю застосування до нього заходів державного примусу.

Якщо має місце порушення права, його невизнання або оспорювання й відповідальною за правопорушення особою не жито заходів щодо усунення наслідків порушення права, виникає потреба в його захисті. Априорі жодна з вимог, адресованих юрисдикційному органу, про застосування до інших осіб заходів державно-примусового характеру не є безспірною, оскільки питання про визнання чи заперечення проти такої вимоги вирішується протилежною стороною.

Якщо ця друга сторона заперечує проти вимог, заявлених до неї, спір має бути розглянутий по суті. З огляду на це вважаємо ірраціональним підхід законодавця до врегулювання умов видачі судового наказу, визначених ч. 2 ст. 100 і ст. 102 ЦПК України. Жодних аргументів на користь ухвалення рішення без повідомлення особи, якої будуть стосуватися примусові дії, ми не знаходимо. На цьому моменті наголошувалося Н. Плахотіною [2]. Проте, на нашу думку, перекладення на боржника тягаря спрощування обставин, зазначених у заяві про видачу наказу, і встановлення для нього вкрай скороченого строку на обґрунтування своєї позиції виглядає диспропорційно. Варто погодитися з Н. Плахотіною в тому, що справедливіше було б повідомити боржника не про видачу наказу, а про надходження відповідної заяви до суду. Проте, як нам видається, варто надати боржникові розумний – як мінімум місячний – строк для подання заперечень, а потім з урахуванням цього вирішувати питання про видачу судового наказу або про відмову в його видачі. У намаганні відтворити історичні особливості судового наказу ми дещо відходимо від вимог здорового глузду. Визначаючи умови видачі судового наказу, законодавець пропонує суду прийняти рішення, ґрунтуючись на припущеннях достовірності поданих доказів та оцінюючи вірогідність можливих заперечень. У чомусь це нагадує рішення страховиків під час оцінювання ними страхових ризиків. Якимось чином узгоджується з уявленням про те, що рішення суду не може ґрунтуватися на припущеннях. Як показало життя, судова влада знайшла інші більш ефективні засоби прискорення розгляду справ у судах і подолання тяганини. Тому створення спрощеного, по суті, надзвичайного порядку розгляду справ у наявному вигляді не має належного обґрунтування. Послідовність розгляду справ, запропонована Н. Плахотіною, принаймні значно скоротила б кількість процесуальних рішень, які необхідно ухвалити за процедурами наказного провадження.

Тому, на нашу думку, варто було б не протиставляти позовний і наказний порядок розгляду вимог, а вдатися до більш м'якого регулювання, запозичивши судовий наказ як форму рішення для тих справ, у яких до початку розгляду справи по суті відповідач заявив про визнання позову в повному обсязі й за умови, що таке визнання не зачіпає інтересів третіх осіб.

Це дало б змогу, по-перше, реально розширити коло справ, які можуть бути розглянуті в наказному провадженні; по-друге, звільнити суд від складання повного тексту судового рішення у справах, у яких сторони узгодили оцінку всіх обставин у спірних правовідносинах, але існує потреба у використанні державно-примусових заходів до боржника, яка зумовлює необхідність ухвалення судового рішення. У таких випадках варто було б використовувати, відміну від судового рішення, процесуальну форму у вигляді судового наказу та визначити особливий порядок перегляду рішень, ухвалених у такій формі.

Варто зауважити, що перелік вимог, які містяться в ч. 1 ст. 96 ЦПК України, хіба що крім стягнення нарахованої, але не виплаченої заробітної плати, виглядає сумнівно. При цьому щодо включення до згаданого вище переліку кожної з вимог можна висунути свої заперечення. Зокрема, ці вимоги не зумовлені необхідністю вжиття невідкладних заходів примусового характеру, спрямованих, наприклад, на запобігання погіршенню майнового становища заявника. Тому не можна пояснити, заради якої мети законодавець удасться до нехтування принципом рівності учасників процесу. Сам цей перелік вимог виглядає дещо «екзотично». Вимога про стягнення аліментів у межах 30% прожиткового мінімуму виглядає ефемерною можливістю захистити інтерес дитини. Ніщо не перешкоджає законному представникові скористатися позовною формою захисту цивільних прав дитини та отримати повноцінний захист її майнових інтересів за результатами вирішення спору в позовному провадженні. Складно пояснити, чому дитина на підставі судового наказу має отримувати менше матеріальне забезпечення, ніж те, яке можливо було б отримати з батьків за судовим рішенням.

Торкнувшись питання про змістове наповнення ч. 1 ст. 96 ЦПК України, не можемо не звернути увагу на ще одну архаїчну процедуру вирішення майнових спорів, яка «перекочувала» в чинне законодавство ще з радянських часів і залишається існувати паралельно з інститутом наказного провадження. Мається на увазі наявний паралельно з наказним провадженням порядок учинення виконавчих написів нотаріусами.

У літературі вже висловлювалися полярні позиції щодо подальшої долі інституту виконавчих написів. Так, стосовно прав нотаріуса на вчинення виконавчих написів Д. Юровським висловлювалася думка, що це «архаїзм і атавізм правової системи Радянського Союзу у правовій системі незалежної і демократичної України» [3, с. 26].

Разом із тим висловлювалися і прямо протилежні позиції. Наприклад, Ю. Діденко вважає, що «вчинення виконавчого напису здатне підвищити ефективність і дієвість позасудового захисту прав, бо характеризується доступністю, простотою та зручністю» [4, с. 7]. При цьому автор висловлюється за подальше вдосконалення цього інституту в напрямі більш чіткого визначення засобів підтвердження кредитором безспірності заборгованості. Цей автор погоджується з існуванням проблеми визначення безспірності вимог.

Безспірний порядок захисту цивільних прав має своє радянське минуле й пострадянське сучасне. Ще в радянські часи прийнято Постанову РНК УРСР «Про затвердження Положення про державний нотаріат та Переліку документів, на підставі яких вчиняються нотаріальні виконавчі написи на стягнення грошей і майна» від 09 серпня 1944 р. № 1016 [5]. Згаданою Постановою було визначено вичерпний перелік майнових обов'язків, у разі невиконання яких можна здійснити стягнення коштів чи вилучення майна без звернення до суду, звертаючись до державного нотаріуса, якого було наділено повноваженнями встановити факт заборгованості й прийняти рішення про її примусове стягнення. Правовою формою такого рішення став документ під назвою «Виконавчий напис нотаріуса». Цей перелік за радянських часів неодноразово зазнавав змін. Так, Постановою Ради Міністрів УРСР від 31 серпня 1964 р. № 941 разом із Положенням «Про державний нотаріат» Української РСР було затверджено Перелік документів, на підставі яких учиняються нотаріальні виконавчі написи на стягнення грошей і майна, який налічував 42 види «безспірних вимог» [6]. Перелік, затверджений Постановою Ради Міністрів УРСР від 12 жовтня 1976 р. № 483 [7], налічував 48 видів вимог. Ці переліки, щоправда, лише в окремих пунктах, але все ж містили вимоги щодо подання нотаріусу відомостей про вжиття до боржника заходів, спрямованих на спонукання останнього до добро-

вільного виконання відповідного обов'язку, і цим вони вкрай б'їк відрізнялися від переліку вимог, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 р. № 1172 [8]. Цей перелік вміщує майже три десятки вимог, більшість із яких стосується стягнення авторської винагороди у фонди творчих спілок.

Побіжний погляд на законодавство, яке визначає підстави вчинення виконавчих написів, дає підстави для висновку, що для судді місцевого суду в наказному провадженні значно менше юридичних можливостей для застосування заходів примусового характеру, ніж у приватного нотаріуса. Так, порівнюючи перелік вимог, які підлягають розгляду в безспірному порядку, визначений ст. 96 ЦПК України, та перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться в безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 р. № 1172, нескладно помітити, що судді надано право розглянути лише п'ять вимог, які можуть виявитися безспірними; а приватний нотаріус наділяється правом учинити виконавчий напис за більше ніж двадцятьма видами вимог. Якщо суд має повідомити особу про видачу судового наказу та очікувати певний час її заяви про його скасування, то виконавчий напис видається без будь-яких повідомлень боржника й передається до виконавчої служби без урахування його позиції щодо заявленої вимоги. Виявляється, що нотаріусу надається більше владних повноважень, ніж судді місцевого суду.

Аналіз положень Переліку, затвердженого вище згаданою Постановою Кабінету Міністрів України № 1172, показує, що нотаріус для вчинення виконавчого напису цілком може задовольнятися, по суті, одностороннім задоволенням кредитора в наявності заборгованості перед ним того чи іншого боржника. Якщо переліки 1964 та 1976 рр. хоча й не для всіх вимог, але все ж містили як умову вчинення виконавчого напису підтвердження кредитором факту вжиття заходів до боржника, спрямованих на добровільне виконання ним зобов'язання, то в переліку, затвердженому Постановою від 29 червня 1999 р. № 1172 такі умови вже відсутні. При цьому особи, які знаходяться на стороні боржника у відносинах із цими «пільговими категоріями кредиторів», виявляються навіть не попередженими про намір уживання щодо них заходів примусового характеру. При цьому позбавлення їх права висловити свої заперечення проти дій нотаріуса за сформованою традицією сприймається як норма. Для держави, яка проголошує права людини найвищою цінністю, таке дискримінаційне ставлення до боржника не знаходить належного обґрунтування, незважаючи на те що в цих випадках нотаріус, по суті, реалізує владні повноваження, не перебуваючи з боржником у приватних відносинах, застосовує до нього примусові заходи, тобто реалізує свою публічно-правову функцію. При цьому особі, стосовно якої вчинено виконавчий напис, навіть не забезпечена можливість звернутися до суду адміністративної юрисдикції для оскарження таких дій. Йому пропонується, відповідно до п. 12 ст. 110 ЦПК України, вчинити позов до стягувача про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, або про повернення стягненого за виконавчим написом нотаріуса.

Отже, боржнику пропонується захищати свої права в позовному провадженні, при чому з'ясовуючи свої відносини не з нотаріусом, який ужив щодо нього заходи примусу, а зі стягувачем. Рациональних пояснень таким перевагам можливостей стягувача над боржником ми не знаходимо. Нелогічно, що нотаріус, який учинив виконавчий напис, у разі оскарження його дій відповідає в порядку цивільного судочинства в позовному провадженні.

Обґрунтування такої позиції містить Витяг з узагальнення про судову практику розгляду справ про оскарження нотаріальних дій або відмову в їх вчиненні, підгото-

ваний Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ 07 лютого 2014 р. [9].

Обговорюючи юридичну природу дій і бездіяльності нотаріусів під час учинення ними нотаріальних дій або відмови в їх учиненні, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, відповідаючи на питання, «чи є нотаріус суб'єктом владних повноважень», зосередив увагу на тлумаченні поняття «інший суб'єкт при здійсненні ним владних управлінських функцій на основі законодавства», яке міститься в п. 7 ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), і доходить висновку, що ні державний, ні приватний нотаріус і навіть інші посадові особи, уповноважені на вчинення нотаріальних дій, не виступають як суб'єкти владних управлінських повноважень і їхні дії мають оскаржуватись у порядку цивільного судочинства. Дійсно, виходячи зі змісту норм ст. 15 ЦПК України і ст. 17 КАС України, можна дійти такого висновку, погодитись із доводами, викладеними в цьому узагальненні, стосовно абсолютної більшості випадків оскарження нотаріальних дій або відмови в їх учиненні.

Зокрема, у тих випадках, коли нотаріус виступає як особа, уповноважена державою засвідчити певні факти, логічно покласти на заінтересовану особу обов'язок у повному провадженні спростовувати факти, встановлені нотаріусом. Але ж учинення виконавчих написів виходить за межі встановлення факту заборгованості, наприклад, як це виглядає під час учинення протесту векселя. Нотаріус переходить до застосування державно-примусових заходів, і боржник фактично позбавлений будь-яких прав на цій стадії впливу на нього й навіть права бути проінформованим, що до нього мають бути застосовані заходи примусового характеру, які підлягають виконанню органами виконавчої служби. Навіть рішення судді у виняткових випадках підлягає негайному виконанню, відповідачу надається право на оскарження такого рішення, а приватний нотаріус одним своїм написом передає право на майновий комплекс, не вдаючись у деталі іпотечного договору, який узагалі не передбачає такого способу звернення стягнення на предмет іпотеки. Невипадково для вирішення спорів сформовано не просто суди, а багаторівневу систему, яка покликана мінімізувати ризики від необгрунтованого, непропорційного примусового впливу на учасників суспільних відносин, і на тлі цієї системи нотаріус із повноваженнями на вжиття тотожних заходів примусового впливу виглядає як рудимент радянської правової дійсності.

Визначаючи природу діяльності нотаріуса під час учинення виконавчого напису, можна стверджувати, що цьому виду діяльності як раз і властива «реалізація функції державного управління, а результатом цієї діяльності є управлінське рішення, яким один суб'єкт приписує певну поведінку іншому суб'єкту» [9]. Тобто в цьому випадку нотаріус діє як «інший суб'єкт при здійсненні ним владних управлінських функцій на основі законодавства».

Але обмежуватися внесенням змін до ст. 17 КАС України не раціонально, оскільки зміна підвідомчості справ про оскарження цього виду дій нотаріусів не здатна ефективно вплинути на захист інтересів боржника.

Якщо уважно подивитися на ту функцію, яку реалізує нотаріус, учиняючи виконавчий напис, нескладно помітити, що це не просто управлінське рішення, це «квасисудове рішення» про застосування стягнення.

У положеннях ст. 124 Конституції України визначено важливий напрям реформування національного законодавства. У цій статті зазначається, що «правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються». При цьому ми якось до теперішнього часу не помічаємо, як «вершать справедливість» нотаріуси, вчиняючи виконавчі написи особливо на договорах застави та іпотеки.

Підсумовуючи, зауважимо, що, на нашу думку, такі законодавчі механізми захисту інтересів кредиторів, як учинення виконавчих написів, не відповідають стану розвитку сучасної правової системи України. А в умовах стихійного розвитку ринкових відносин і слабкої правовохоронної системи вони виявилися навіть шкідливими й на сьогодні не гарантують особам рівних можливостей щодо захисту своїх прав і встановлюють для певних категорій кредиторів нічим не обумовлені «пільги» щодо захисту певних прав цих осіб. Наявність у законодавстві норм, які встановлюють відповідальність осіб за повідомлення нотаріусу недостовірних даних і навіть страхування майнової відповідальності нотаріуса, є недостатньою юридичною гарантією для запобігання порушенням прав боржників під час учинення виконавчих написів нотаріусами. Наділення нотаріуса повноваженнями, характерними для органів судової влади, не має належного обґрунтування. На нашу думку, від наділення нотаріуса правом учиняти виконавчі написи потрібно взагалі відмовитися, одночасно переглянувши перелік вимог, які можуть бути предметом наказного провадження та забезпечити з'ясування думки боржника до, а не після видачі судового наказу.

У зв'язку з цим ст. 18 Цивільного кодексу України як основоположну норму для визначення виконавчих написів нотаріусів засобами захисту цивільних прав доцільно визнати такою, що втратила чинність. Також вимагають відповідних змін ч. 6 ст. 20 Закону України «Про заставу» від 2 жовтня 1992 р. № 2654-XII; ч. 3 ст. 33 Закону України «Про іпотеку» від 5 червня 2003 р. № 898-IV; відповідні положення Закону України «Про нотаріат». Варто також скасувати Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів» від 29 червня 1999 р. № 1172 і привести підзаконні нормативні акти у відповідність до цих законодавчих змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрошенко О. Альтернативність наказного провадження як умова ефективності цивільного судочинства / О. Єрошенко // Юридичний вісник. – 2011. – № 3. – С. 102–106. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2011_3_20.
2. Плахотіна Н.А. Шляхи вдосконалення наказного провадження в Україні / Н.А. Плахотіна // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2014. – № 29. – С. 75–80. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2014_29_13.
3. Юровский Д. Незаконные исполнительные надписи нотариуса и непреднамеренные ошибки исполнительного производства / Д. Юровский // Консультант бухгалтера. – 2010. – № 14 (554). – С. 26.
4. Діденко Ю. Виконавчий напис нотаріуса. Проблеми підтвердження безспірності вимог кредитора / Ю. Діденко // Правовий тиждень. – 2012. – № № 44–47 (326–329). – С. 7.
5. ЗП УРСР. – 1944. – Ст. 18.
6. ЗП УРСР. – 1964. – № 8. – Ст. 113.
7. ЗП УРСР. – 1976. – № 10. – Ст. 60.
8. Офіційний вісник України. – 1999. – № 26. – Ст. 1241.
9. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Витяг з узагальнення про судову практику розгляду справ про оскарження нотаріальних дій або відмову в їх вчиненні // Офіційний web-сайт Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html.